

УДК: 614.254.3:616.8

Особливості навчання в інтернатурі з неврології в сучасних умовах

Резюме

У статті викладені основні вимоги до післядипломної підготовки лікарів-інтернів згідно з сучасними світовими стандартами з урахуванням активного процесу інтеграції медичної освіти України в загальноєвропейський освітній простір. Висвітлена поетапна оптимізація науково-методичного процесу із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій: дистанційне навчання із залученням провідних вітчизняних та європейських фахівців, електронні підручники, навчальні диски, презентації, інтерактивні енциклопедії та довідники. Виказана доцільність підготовки викладачів, підвищення методологічної кваліфікації, надання методичної допомоги керівникам заочних баз, розробку нових методик викладання в інтернатурі. Викладені в статті матеріали ґрунтуються на багаторічному досвіді колективу кафедри неврології і рефлексотерапії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, яка на сучасному етапі застосовує та впроваджує в освітній процес новітні системи освіти майбутніх вузькопрофільних спеціалістів, спираючись на власне міжнародне співробітництво.

Ключові слова: інтернатура, післядипломна освіта лікарів, кафедра неврології і рефлексотерапії.

■ Свиридова Н.К.

д.мед.н., професор, завідувач кафедри неврології та рефлексотерапії НМАПО імені П.Л.Шупика

■ Сулік Р.В.

к.мед.н., доцент кафедри неврології та рефлексотерапії НМАПО імені П.Л.Шупика

■ Кусткова Г.С.

к.мед.н., доцент кафедри неврології та рефлексотерапії НМАПО імені П.Л.Шупика

0

Упродовж останніх 20 років навчання в інтернатурі зазнало докорінних змін. З'явилися нові форми навчання, як то дистанційна освіта, значно розширився доступ для молодих фахівців до джерел знань за рахунок Інтернет і телекомунікаційних технологій. У зв'язку з цим дещо і змінилися завдання викладача з підготовки молодих фахівців. Увага здебільшого

спрямована на оволодіння навичками правильної обробки інформації, практичними навичками роботи з пацієнтами, документацією. Найближчим часом у зв'язку з реформуванням медичної галузі лікарям-інтернам можливо доведеться опанувати основи економіки і юриспруденції, адже наразі наріжним каменем є питання заміни поняття «лікар» в медицині і суспільстві в цілому.

На сьогодні медична галузь в Україні чи не єдина, що не зазнала жодних реформ з пострадянської моделі. В умовах ринкової економіки вона довела свою неефективність. Тому молоді спеціалісти, що проходять підготовку в інтернатурі, перебувають у певній невизначеності, адже в державі назрівають глибокі структурні реформи. Можливо вже завтра кожен молодий спеціаліст опиниться в умовах жорсткої конкуренції і необхідності постійно вдосконалювати свою діяльність. Саме тут можливо і виявиться брак знань з загальної медицини. Тому в нашій державі на сьогодні вже кілька місяців триває дискусія про введення резидентури як вторинної форми спеціалізації вузькопрофільних фахівців.

У сучасних умовах підготовка лікаря повинна відповідати запитам охорони здоров'я і суспільства в цілому. Важливим є розуміння лікарем не тільки своїх вузькопрофесійних завдань, але й орієнтація в питаннях громадського здоров'я, адаптація до змін, що відбуваються навколо. А якість наданої медичної допомоги в першу чергу залежить від якості медичної освіти.

Важливо, починаючи саме з інтернатури, спрямовувати зусилля молодого фахівця до самовдосконалення. Актуальність проблеми освіти неврологів на етапі первинної професійної підготовки полягає в тому, що в існуючій соціально-економічній ситуації навчання в інтернатурі має здійснюватися з позицій підготовки лікаря-невролога, висококваліфікованого фахівця другого-третього рівня надання медичної допомоги, як це давно вже організовано в Європі і США [1]. Однак на сьогодні лікарями-неврологами стають молоді фахівці одразу після закінчення інституту.

Метою будь-якої освіти є розкриття творчого потенціалу та можливостей самореалізації кожної особистості; створення можливостей для реалізації потенціалу особистості на благо всього суспільства.

Сучасна медична освіта, на нашу думку, має бути доступною для всіх, безперервною, відповідати потребам охорони здоров'я і суспільства за кількістю та якістю підготовки фахівців, конкурентоспроможною, заснованою на сучасних технологіях, активною з акцентом на самостійність учнів. Крім того, актуальним є збереження наступності між традиційною освітою та новачками. Необхідно зберігати і розвивати те найкраще, що було закладено у вітчизняній медицині та медичній освіті. Це гуманізм, милосердя, любов до професії, самовідданість, активна життєва позиція. Традиційно лікар - не просто фахівець у галузі медицини. Це інтелігентна, освічена, глибоко порядна людина, джерело надії на зцілення, підтримки для хворого і його близьких.

У даний час триває активний процес інтеграції вищої освіти України в загальноєвропейський освітній простір відповідно до Болонської декларації, до якої Україна приєдналася в 2005 р. Метою інтеграції є підвищення якості підготовки фахівців, полегшення академічного визнання дипломів і кваліфікацій.

Крім того, важливим видається відповідність вищої медичної освіти в Україні стандартам якості Всесвітньої федерації медичної освіти (ВФМО). У стандартах ВФМО вказується, що метою медичної освіти є поліпшення стану здоров'я населення. Досягнення цієї мети неможливе без формування таких якостей лікаря, як професіоналізм і компетентність [2].

Упродовж останніх десятиліть клінічна медицина придбала нову ідеологію і напрямок розвитку. Медичний світ повсюдно послуговується мовою і принципами доказової медицини. У повсякденну клінічну практику впроваджуються нові технології, що вимагають для їх ефективного використання певних знань. Лікар у своїй професійній діяльності все частіше застосовує не тільки медичні знання, а й поняття зі сфер економіки, юриспруденції, страхової справи та ін.

Професіоналізмом називають знання, навички, принципи і правила поведінки, яких пацієнти і суспільство очікують від фахівця у виконанні ним професійних обов'язків; у це поняття входять також навички постійного самонавчання і підтримки належного професійного рівня, глибоке володіння інформацією, високі етичні стандарти, цілісність, чесність, альтруїзм, прагнення допомагати іншим, відповідність професійного етикету, справедливість і повага до інших.

За визначенням Каталонського комітету з медицини та супутніми спеціальностями професійна лікарська компетенція визначається як «ряд процесів у професійній лікарській практиці, заснованих на знаннях, умінях і ставленні, які необхідні для того, щоб професійні дії відповідали потребам у будь-який час» [3].

Необхідно відзначити, що організація підготовки фахівців на етапі післядипломної освіти має суттєві відмінності, які обумовлені насамперед не настільки тривалим періодом навчання, наскільки багатовекторністю інформації, що вимагає її концентрації та адаптації до професійних потреб, необхідності надбання навичок використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій у щоденній професійній роботі.

Реалізація поставлених цілей передбачає створення навчальної програми спеціалізації (інтернатури) європейського рівня. Для виконання цієї програми необхідне вдосконалення практичної та теоретичної підготовки лікаря-інтерна.

Процес оптимізації навчання лікарів-неврологів спрямований на підвищення мотивації оволодіння спеціальністю. Це передбачає розробку нових методик викладання в інтернатурі, вдосконалення методичних розробок лекцій, переважання проблемних, практичних та семінарських занять, поповнення банку тестів завданнями підвищеної складності, зокрема з невідкладних станів.

На нашій кафедрі для навчання інтернів-неврологів розроблені мультимедійні презентації лекцій, методичні рекомендації до проведення практичних занять. З метою формування здатності до самостійної лікарської діяльності проводяться різні види практичних занять: ділові ігри, клінічні розбори хворих, семінари з підготовкою рефератів, дискусії та ін. Щомісяця відбуваються науково-практичні, клінічні та патологоанатомічні конференції. Відпрацювання практичних навичок лікарями-інтернами здійснюється під час курації хворих, а також на муляжі під контролем викладача. Крім того, на кафедрі створені збірки тестових завдань для визначення базового рівня знань, умінь лікарів-інтернів, поточного та підсумкового контролю. Наприкінці очного циклу здійснюється етапний контроль навчання у вигляді диференційованого заліку.

Як свідчить досвід інших вищих навчальних закладів і власний, підготовка фахівців на сучасному рівні без інформаційних і телекомунікаційних технологій неможлива [2].

Дана обставина передбачає більш широке використання Інтернету (результати анкетування засвідчують, що майже кожен інтерн має комп'ютер удома). Через Інтернет забезпечується вільний доступ слухачів і викладачів до вітчизняних і зарубіжних інформаційних ресурсів, баз даних різних навчальних дисциплін, а також до інтерактивних енциклопедій і довідників. Наявність якісних web-сторінок кафедр надає можливість розміщувати матеріали, необхідні для лікарів-інтернів, перелік рекомендованих джерел інформації з тієї чи іншої проблеми та ін.

Мультимедійні та інтерактивні засоби навчання дозволяють впроваджувати в освітній процес сучасні комп'ютерні технології (електронні підручники, навчальні диски, книги, атласи, презентації, фільми, тести та ін.).

Одним з видів застосування інформаційних технологій в майбутньому є дистанційне навчання із залученням провідних вітчизняних та європейських фахівців у галузі неврології. Остання обставина вимагає вдосконалення знань іноземних мов у лікарів-інтернів.

Крім того, за рядом розділів неврології інтерни можуть виконувати наукові або реферативні роботи з обов'язковим їх викладом на щорічній конференції молодих вчених НМАПО імені П.Л. Шупика.

Необхідно підкреслити, що впровадження сучасних комп'ютерних технологій навчання, відеотехніки може бути обґрунтованим і найбільш успішно реалізованим тільки в комплексі з використанням друкованих носіїв інформації в поєднанні з високою педагогічною майстерністю і кваліфікацією викладача [2].

Не менш важливим розділом підготовки інтернів-неврологів є заочне навчання на базах лікувальних установ – обласної, міських, центральних районних лікарень. Робота на заочних базах стажування передбачає: оволодіння лікарями-інтернами сучасними медичними технологіями, курація хворих, нічні чергування з метою набуття досвіду діагностики та

надання невідкладної допомоги в ургентних ситуаціях у неврології, вдосконалення практичних навичок під контролем керівника.

Ефективність підготовки на заочних базах значною мірою залежить від особистості безпосереднього керівника лікаря-інтерна, його кваліфікації, педагогічної майстерності. На нашій кафедрі систематично здійснюється виїзд викладачів на бази інтернатури з метою надання методичної допомоги, проведення лекцій з актуальних питань неврології, здійснення показових клінічних розборів та ін.

На завершальному етапі навчання в інтернатурі кожен інтерн під керівництвом персонально закріпленого асистента готується до контрольного тестування, спеціально і поглиблено вивчає питання діагностики та допомоги у невідкладних станах, складає іспит з оволодіння практичними навичками. Засобом контролю якості освіти в інтернатурі на державному рівні є ліцензійний іспит «Крок-3». Підсумковий контроль знань і умінь здійснюється шляхом атестації лікарів-інтернів. За успішного завершення навчання лікарям-інтернам видається сертифікат спеціаліста-невролога на право самостійної лікарської діяльності.

Особенности обучения в интернатуре по неврологии в современных условиях

■ Свиридова Н.К., Сулик Р.В., Кусткова А.С.

Резюме

В статье изложены основные требования к последипломной подготовке врачей-интернов в соответствии с современными мировыми стандартами, с учетом активных процессов интеграции медицинского образования Украины в общеевропейское образовательное пространство. Освещена поэтапная оптимизация научно-методического процесса с применением современных компьютерных технологий: дистанционное обучение с привлечением ведущих отечественных и европейских специалистов, электронные учебники, учебные диски, презентации, интерактивные энциклопедии и справочники. Высказана целесообразность подготовки преподавателей, повышение методологической квалификации, оказания методической помощи руководителям заочных баз, разработки новых методик преподавания в интернатуре. Изложенные в статье материалы основаны на многолетнем опыте коллектива кафедры неврологии и рефлексотерапии Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, которая на современном этапе применяет и внедряет в образовательный процесс новейшие системы образования будущих узкопрофильных специалистов, опираясь на собственное международное сотрудничество.

Ключевые слова: интернатура, последипломное образование врачей, кафедра неврологии и рефлексотерапии.

Слід зазначити, що на нашій кафедрі оптимізація навчання інтернів-неврологів спрямована на вдосконалення у них практичних навичок, зокрема з надання невідкладної допомоги, оволодіння сучасними медичними технологіями, розробку навчальних посібників і рекомендацій, більш широке впровадження інформаційних технологій, а також надання методичної допомоги керівникам заочних баз. Однак підвищення якості підготовки лікарів-неврологів, а в кінцевому результаті і медичного обслуговування населення України, неможливе без структурної реформи медичної галузі в цілому і вищої медичної освіти зокрема.

Література

- [1] Веденко Б.Г. Реформування охорони здоров'я — давно очікуваний крок, не бажано спіткнутись / Б.Г. Веденко, В.А. Мельник, В.Г. Даценко // *Новости медицины и фармации.* — 2011. — № 3. — С. 27.
- [2] Денисюк В.І. Перспективи і заходи щодо покращення впровадження результатів доказової внутрішньої медицини у навчальний процес медичних вузів України // *Новості медицини і фармації.* — 3(444). — 2013. — ст. 37-39.
- [3] Болонський процес в Європі // Підаєв А.В., В.Г. Передерій. — Київ, 2004. — 190 с.

Peculiarities of internship in neurology in modern conditions

■ N.K. Sviridova, R.V. Sulik, A.S. Kustkova

Summary

The article outlines the basic requirements for postgraduate training of interns according to modern international standards, taking into account the integration of active medical education in Ukraine into European educational space. It highlights the gradual optimization of scientific and methodical process using modern computer technologies, distance education involving leading national and European experts, electronic textbooks, CDs, presentations, interactive encyclopaedias and reference books. It stresses the expediency of retraining the educators, improvement of methodological skills, methodological assistance to heads of postgraduate centers, development of new methods of internship training. The observations in the article are based on the decades of experience of the Department of Neurology and Reflexotherapy with the Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education. Based on our own experience of international cooperation, the department is implementing the latest systems of education of future specialists.

Keywords: internship, postgraduate education of physicians, Department of Neurology and reflexology.